

PŘEHLED VÝZKUMŮ

51

Brno 2010

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis
Peer-reviewed journal

Ročník 51
Volume 51

Číslo 1–2
Issue 1–2

Předseda redakční rady
Head of editorial board

Pavel Kouřil

Redakční rada
Editorial Board

Herwig Friesinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski,
Alexander Ruttikay, Jiří A. Svoboda, Jaroslav Tejral, Ladislav Veliačik

Odpovědný redaktor
Editor in chief

Petr Škrdla

Výkonná redakce
Assistant Editors

Soňa Klanicová, Marián Mazuch, Ladislav Nejman, Olga Lečbychová,
Rudolf Procházka, Jiří Juchelka, Lubomír Šebela

Technická redakce, sazba
Executive Editors, Typography

Pavel Jansa, Ondřej Mlejnek

Software
Software

Spencer Kimball, Peter Mattis, GIMP Development Team 2008: GNU
Image Manipulation Program, 2.6.1
GRASS Development Team 2008: Geographic Resources Analysis
Support System, 6.3.0
Kolektiv autorů 2008: Inkscape, 0.46
Kolektiv autorů 2005: L^AT_EX 2_ε

Fotografie na obálce
Cover Photography

Bronzové artefakty nalezené v depotech na hradišti „Tabulová hora“
u Klentnice. Srov. studii A. Navrátila. Foto J. Špaček.
*A foto of bronze artifacts found in hoards in the hill fort „Tabulová
hora“ near Klentnice. See the study of A. Navrátil. Photo by J. Špaček.*

Adresa redakce
Adress

Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.
Královopolská 147
612 00 Brno
E-mail: pv@iabno.cz
Webové stránky s pokyny pro autory: <http://www.iabno.cz/pv>

ISSN 1211-7250

MK ČR E 18648

Vydáno v Brně roku 2010

Copyright ©2010 Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i. and the authors.

Obsah

Studie a krátké články Case Studies and Short Articles Studien und kurze Artikel

9

- Eugeniusz Foltyn, Edelgarda M. Foltyn, Leonard Jochemczyk,
Jerzy Nawrocki, Małgorzata Nita, Jan Maciej Waga, Antoni Wójcik:*
The lower palaeolithic settlement at the Kończyce Wielkie site, Cieszyn Silesian (Poland) 11

- Jiří Svoboda, Pavel A. Kosintsev, Sandra Sázelová, Vlasta Jankovská, Martin Holub:*
Ethnoarchaeology of Nenets Campsites, Cases of Yangana Pe and Oktyaberskaya
(Polar Ural Mts., Northwest Siberia) 33

- Miroslav Dobeš, Pavel Fojtík, Marek Kalábek, Pavlína Kalábková, Jaroslav Peška:*
K počátkům výskytu měděné industrie na Moravě, sekery z Hulína–Pravčic a Laškova 57

- Jerzy Kopacz, Lubomír Šebela:*
Lithic Chipped Industry of the Jevišovice Culture in Moravia. An Introductory Study 69

- Aleš Navrátil:*
Nové nálezy z „Tabulové hory“ u Klentnice a stav archeologické „nevědomosti“ 97

- Jiří Juchelka:*
Bronzové a železné náramky, nápažníky a nánožníky lužické kultury z českého Slezska 109

- Oto Makýš:*
Construction of a Hypothetical “Celtic” Gate to a Sacred Area
in the Frame of the Archaeology Museum at Liptovská Mara 119

- Miloš Čížmář, Jana Čížmářová, Martin Kejzlar, Eva Kolníková:*
Detektorová prospekce archeologických lokalit na Moravě v roce 2009 125

- Soňa Klanicová:*
Nálezy terra sigillata v oblasti pod Pavlovskými vrchy (jižní Morava)
a jejich vypovídací hodnota pro zkoumání římsko-barbarských vztahů 139

- Adéla Balcárková:*
Raně středověké osídlení na lokalitě Olomouc-Slavonín, „Horní lán“ 157

- Marek Hladík, Marian Mazuch:*
Problém interpretace vzájemného vztahu sídlištních a pohřebních komponent
v prostoru mikulčické raněstředověké aglomerace 197

- Rudolf Procházka:*
Odras vrcholně středověké urbanizace v archeologických pramenech na základě vybraných příkladů 209

- Pavel Vařeka, František Kostrouch, Petr Kočár, Zdeňka Šůvová:*
Příspěvek ke studiu žijících vsí středověkého původu.
Pozůstatky zástavby z pozdního středověku na parcele č. p. 121 v Mikulčicích 249

Paleolit – Paleolithic – Paläolithikum	269
Bílá Lhota (okr. Olomouc)	269
Blažovice (okr. Brno-venkov)	269
Brno (k. ú. Líšeň, okr. Brno-město)	269
Brno (k. ú. Štýřice, okr. Brno-město)	275
Brno (k. ú. Vinohrady, okr. Brno-město)	278
Diváky (okr. Břeclav)	279
Dolní Věstonice (okr. Břeclav)	279
Drnovice (okr. Vyškov)	280
Hradec nad Svitavou (okr. Svitavy)	281
Křepice (okr. Břeclav)	282
Kurdějov (okr. Břeclav)	283
Kyjovice (okr. Znojmo)	284
Lhota (k. ú. Lhota u Lipníka nad Bečvou, okr. Přerov)	284
Milovice (okr. Břeclav)	285
Mladeč (okr. Olomouc)	288
Mokrá-Horákov (k. ú. Mokrá u Brna, okr. Brno-venkov)	288
Nikolčice (okr. Břeclav)	289
Pavlov (okr. Břeclav)	290
Přerov (k. ú. Předmostí, okr. Přerov)	294
Radslavice (okr. Přerov)	295
Tvořihráz (okr. Znojmo)	296
Želeč (k. ú. Želeč na Hané, okr. Prostějov)	296
Želešice (okr. Brno-venkov)	301
Neolit – Neolithic – Neolithikum	305
Bánov (okr. Uherské Hradiště)	305
Bílá Lhota (okr. Olomouc)	305
Blažovice (okr. Brno-venkov)	305
Brno (k. ú. Kníničky, okr. Brno-město)	306
Brno (k. ú. Líšeň, okr. Brno-město)	306
Brno (k. ú. Město Brno, okr. Brno-město)	310
Černá Hora (okr. Blansko)	310
Domanín (okr. Hodonín)	311
Hladké Životice (okr. Nový Jičín)	311
Hulín (k. ú. Hulín, Pravčice, okr. Kroměříž)	312
Jinačovice (okr. Brno-venkov)	313
Jířkovice (okr. Brno-venkov)	313
Kobeřice (okr. Opava)	314
Krnov (k. ú. Opavské Předměstí, okr. Bruntál)	314
Kuřim (okr. Brno-venkov)	315
Kyjovice (okr. Znojmo)	315
Lehotice (okr. Kroměříž)	319
Malhostovice (okr. Brno-venkov)	319
Mašovice (okr. Znojmo)	319
Modřice (okr. Brno-venkov)	320
Mokrá-Horákov (k. ú. Horákov, okr. Brno-venkov)	320
Mokrá-Horákov (k. ú. Mokrá u Brna, okr. Brno-venkov)	320
Náměšť na Hané (okr. Olomouc)	320
Orlovice (okr. Vyškov)	320
Pasohlávky (k. ú. Mušov, okr. Břeclav)	321
Polešovice (okr. Uherské Hradiště)	323
Polkovice (okr. Přerov)	323
Rajhradice (okr. Brno-venkov)	323
Rousínov (okr. Vyškov)	323
Sivice (okr. Brno-venkov)	324
Sudice (okr. Blansko)	324

Suché Lazce (okr. Opava)	324
Štěpánovice (okr. Třebíč)	325
Určice (okr. Prostějov)	325
Velatice (okr. Brno-venkov)	325
Viničné Šumice (okr. Brno-venkov)	326
Věžky (okr. Kroměříž)	326
Eneolit – Eneolithic – Äneolithikum	329
Alojzov (okr. Prostějov)	329
Branišovice (okr. Brno-venkov)	329
Hulín (okr. Kroměříž)	330
Krnov (k. ú. Opavské Předměstí, okr. Bruntál)	330
Krumvř (okr. Břeclav)	330
Kuřim (okr. Brno-venkov)	331
Modřice (okr. Brno-venkov)	331
Náměšť na Hané (okr. Olomouc)	332
Náměšť na Hané (okr. Olomouc)	332
Opava (k. ú. Kylešovice, okr. Opava)	332
Orlovice (okr. Vyškov)	333
Otaslavice (k. ú. Horní Otaslavice, okr. Prostějov)	333
Pasohlávky (k. ú. Pasohlávky, k. ú. Mušov, okr. Břeclav)	333
Pravčice (okr. Kroměříž)	337
Rousínov (okr. Vyškov)	337
Rousínov (k. ú. Rousínovec, okr. Vyškov)	337
Suché Lazce (okr. Opava)	338
Suchohrdly (okr. Znojmo)	338
Šlapanice (k. ú. Šlapanice u Brna, okr. Brno-venkov)	339
Úvalno (okr. Bruntál)	339
Znojmo (okr. Znojmo)	339
Doba bronzová – Bronze Age – Bronzezeit	341
Blažovice (okr. Brno-venkov)	341
Branišovice (okr. Brno-venkov)	341
Brno (k. ú. Město Brno, okr. Brno-město)	341
Bulhary (okr. Břeclav)	342
Drahanovice (k. ú. Lhota pod Kosířem, okr. Olomouc)	342
Holasice (okr. Brno-venkov)	342
Holešov (k. ú. Všetuly, okr. Kroměříž)	342
Horka nad Moravou (okr. Olomouc)	343
Hrubčice (okr. Prostějov)	343
Hulín (okr. Kroměříž)	344
Hulín (k. ú. Chrást any, okr. Kroměříž)	345
Krnov (k. ú. Opavské Předměstí, okr. Bruntál)	345
Lošov (okr. Olomouc)	346
Malhostovice (okr. Brno-venkov)	346
Modřice (okr. Brno-venkov)	347
Opava (k. ú. Kylešovice, okr. Opava)	347
Ostrov u Macochy (okr. Blansko)	347
Otaslavice (okr. Prostějov)	347
Pasohlávky (k. ú. Mušov, k. ú. Pasohlávky, okr. Břeclav)	348
Pravčice (okr. Kroměříž)	356
Pravčice (okr. Kroměříž)	357
Příkazy (okr. Olomouc)	357
Ptení (okr. Prostějov)	357
Rajhradice (okr. Brno-venkov)	358
Slatinice (okr. Olomouc)	358
Smržice (okr. Prostějov)	359
Sudice (okr. Blansko)	359
Suchohrdly (okr. Znojmo)	361
Trboušany (okr. Brno-venkov)	361
Určice (okr. Prostějov)	361

Velatice (okr. Brno-venkov)	361
Vícenice u Náměště nad Oslavou (okr. Třebíč)	362
Vysoké Pole (okr. Zlín)	362
Znojmo (okr. Znojmo)	362
Zvole (okr. Šumperk)	363
Žešov (okr. Prostějov)	364

Doba železná – Iron Age – Eisenzeit 365

Blažovice (okr. Brno-venkov)	365
Břeclav (k. ú. Charvátská Nová Ves, okr. Břeclav)	365
Holešov (okr. Kroměříž)	366
Holešov (okr. Kroměříž)	367
Hrubá Vrbka (okr. Hodonín)	367
Hrubčice (okr. Prostějov)	368
Hulín (okr. Kroměříž)	368
Malé Hradisko (okr. Prostějov)	368
Malhostovice (okr. Brno-venkov)	369
Modrá (okr. Uherské Hradiště)	369
Modřice (okr. Brno-venkov)	370
Mokrá–Horákov (k. ú. Horákov, okr. Brno-venkov)	372
Náměšť na Hané (okr. Olomouc)	372
Napajedla (okr. Zlín)	373
Orlovice (okr. Vyškov)	373
Pamětice (okr. Blansko)	374
Plumlov (okr. Prostějov)	374
Polešovice (okr. Uherské Hradiště)	375
Prostějov (k. ú. Krasice, okr. Prostějov)	375
Příbor (okr. Nový Jičín)	376
Rousínov (okr. Vyškov)	378
Slatinice (okr. Olomouc)	378
Štěpánovice (okr. Brno-venkov)	379
Určice (okr. Prostějov)	379
Vlachov (okr. Šumperk)	379
Zahnašovice (okr. Kroměříž)	380
Znojmo (okr. Znojmo)	380

Doba římská a doba stěhování národů – Roman Age and Migration Period – Römische Kaiserzeit und Völkerwanderungszeit 381

Blažovice (okr. Brno-venkov)	381
Hrubá Vrbka (okr. Hodonín)	381
Hrubčice (okr. Prostějov)	383
Hulín (okr. Kroměříž)	383
Kobeřice (okr. Opava)	384
Lichnov (okr. Bruntál)	384
Modřice (okr. Brno-venkov)	384
Oldřichov (okr. Opava)	385
Pasohlávky (k. ú. Mušov, k. ú. Pasohlávky, okr. Břeclav)	385
Prostějov (k. ú. Žešov, okr. Prostějov)	389
Rousínov (okr. Vyškov)	390
Smržice (okr. Prostějov)	390
Velké Hoštice (okr. Opava)	391

Středověk a novověk – Middle Ages and Modern Times – Mittelalter und Neuzeit 393

Bantice (okr. Znojmo)	393
Blažovice (okr. Brno-venkov)	393
Bořitov (okr. Blansko)	393
Boskovice (okr. Blansko)	394
Bouzov (okr. Olomouc)	394
Brno (okr. Brno-město)	395
Brno (k. ú. Kníničky, okr. Brno-město)	432
Břeclav (k. ú. Charvátská Nová Ves, okr. Břeclav)	432

Březsko (okr. Prostějov)	433
Bučovice (okr. Vyškov)	433
Budišov nad Budišovkou (okr. Opava)	433
Buchlovice (okr. Uherské Hradiště)	434
Bulhary (okr. Břeclav)	434
Černá Hora (okr. Blansko)	434
Deštná, k. ú. Rumberk (okr. Blansko)	434
Fulnek (okr. Nový Jičín)	435
Holešov (okr. Kroměříž)	437
Horka nad Moravou (okr. Olomouc)	437
Hostišová (okr. Zlín)	438
Ješov (okr. Olomouc)	438
Krnov (k. ú. Krnov–Horní Předměstí, okr. Bruntál)	438
Krumvř (okr. Břeclav)	443
Litovel (okr. Olomouc)	443
Lukov (okr. Zlín)	444
Malé Hoštice (okr. Opava)	446
Malhostovice (okr. Brno-venkov)	446
Mikulčice (okr. Hodonín)	446
Mikulov (okr. Břeclav)	449
Milovice (okr. Břeclav)	450
Mladeč (okr. Olomouc)	451
Modrá (okr. Uherské Hradiště)	451
Modřice (okr. Brno-venkov)	452
Mokrá-Horákov (k. ú. Mokrá, okr. Brno-venkov)	452
Moravičany (okr. Šumperk)	452
Mostkovice (okr. Prostějov)	453
Náměšť na Hané (okr. Olomouc)	453
Napajedla (okr. Zlín)	453
Nové Lublice (okr. Opava)	454
Olomouc (k. ú. Klášterní Hradisko, okr. Olomouc)	455
Olomouc (k. ú. Olomouc-město, okr. Olomouc)	455
Olomouc (k. ú. Olomouc-město, okr. Olomouc)	457
Olšany u Prostějova (okr. Prostějov)	458
Opava (k. ú. Opava-město, okr. Opava)	459
Opava (k. ú. Opava-město, okr. Opava)	462
Opava (k. ú. Opava-Předměstí, okr. Opava)	464
Ostrava (k. ú. Moravská Ostrava, okr. Ostrava)	464
Otaslavice (k. ú. Horní Otaslavice, okr. Prostějov)	464
Plumlov (okr. Prostějov)	466
Pomezí (okr. Svitavy)	466
Prostějov (okr. Prostějov)	466
Prostějov (okr. Prostějov)	468
Prostějov (okr. Prostějov)	469
Přemyslovice (okr. Prostějov)	469
Příbor (okr. Nový Jičín)	469
Příkazy (okr. Olomouc)	470
Raduň (okr. Opava)	471
Rajhradice (okr. Brno-venkov)	471
Rybníky (okr. Znojmo)	471
Rýmařov (okr. Bruntál)	474
Sazovice (okr. Zlín)	475
Slavkov u Brna (okr. Vyškov)	475
Smržice (okr. Prostějov)	476
Šlapanice u Brna (okr. Brno-venkov)	476
Šternberk (okr. Olomouc)	477
Uherské Hradiště (okr. Uherské Hradiště)	478
Uničov (okr. Olomouc)	480
Určice (okr. Prostějov)	481
Valtice (okr. Břeclav)	482
Vranov nad Dyjí (okr. Znojmo)	482

Vysoké Pole (okr. Zlín)	484
Vysoké Pole (okr. Zlín)	484
Vyškov (okr. Vyškov)	484
Zlín-Štípa (okr. Zlín)	484
Znojmo (okr. Znojmo)	485
Znojmo (okr. Znojmo)	489
Znojmo (okr. Znojmo)	491
Zprávy o činnosti – Reports – Berichte	493
Z aktivit Archeologického ústavu Akademie věd ČR, Brno, v. v. i., za rok 2009	493
Výročí 100 let od narození profesora Josefa Poulíka (1910–1998)	496
Výsledky leteckého snímkování ÚAPP Brno za rok 2009	498
Seznam autorů – List of contributors – Autorregister	503

**Z AKTIVIT ARCHEOLOGICKÉHO ÚSTAVU
AKADEMIE VĚD ČR, BRNO, V. V. I.,
ZA ROK 2009**

Vědecká činnost Archeologického ústavu AV ČR, Brno, v. v. i., byla v roce 2009 nadále koncentrována zejména na základní výzkum vybraných témat evropské a světové prehistorie a protohistorie, v souladu s výzkumným záměrem pracoviště „Pravěký a časně dějinný vývoj ve střední Evropě z pohledu nejnovějších výsledků archeologického bádání na Moravě a ve Slezsku“ (identifikační kód AV0Z80010507).

Ve sféře studia starší doby kamenné a paleoetnologie přinesly nové terénní objevy další cenná zjištění jak k počátkům mladého paleolitu (Brněnská kotlina), tak k období gravettien (Milovice IV, Pavlov II, Předmostí u Přerova). Pokračovala přitom aktivní kooperace se zahraničními pracovišti (např. s University of Minnesota, Department of Anthropology, Minneapolis). Mezinárodní ohlas vzbudilo publikování některých poznatků z předchozích výzkumných sezon. Vedle zveřejnění nových radiometrických dat z časně mladopaleolitické lokality Brno–Bohunice (40–50 000 B.P.) se jednalo zejména o sídliště Pavlov VI, objevené v roce 2007, novou součást gravettského sídelního areálu Dolní Věstonice–Pavlov. Výzkum lokality, zahrnující centrální jámu (snad zbytek obydlení?) rámovanou půlkruhem malých jamek, dále kosterní pozůstatky dvou mamutů, kamenné a kostěné nástroje a ozdobné předměty, umožnil mimo jiné i bližší pohled do způsobu stravování zde žijící lovecké populace. Mezi nálezy byly rovněž úlomky keramiky záměrně modelované jako figurky zvířat, jiné s otisky lidských prstů, textilu a zvířecích chlupů (srov. Svoboda, J., Králík, M., Čulíková, M., Hladilová, Š., Novák, M., Nývltová Fišáková, M., Nývlt, D., Zelinková, M. 2009: Pavlov VI: An Upper Paleolithic living unit, *Antiquity* 83, 282–295).

Ve spolupráci s Polskou akademií umění a věd v Krakově vydaný katalog štípaných kamenných nástrojů ze sklonku pozdní doby kamenné z území Moravy vytvořil základnu dalšího oborového bádání ve středoevropském měřítku. Monografie vyhodnocuje industrii moravské větve kultury zvoncovitých pohárů, zpracován byl soubor 1100 nástrojů ze 142 nalezišť, vyrobených z 28 druhů kamenné suroviny. Poprvé se v moravském fondu této kultury kupříkladu podařilo identifikovat skládané nástroje a dýky (Kopacz, J., Přichystal, A., Šebela, L. 2009: *Lithic chipped industry of the Bell Beaker culture in Moravia and its East-Central European context.*

Kraków–Brno: Polska Akademia Umiejętności, Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i., 365 s.).

Výzkum vojenské přítomnosti antické římské říše ve středním Podunají významně obohatil unikátní objev římské vojenské nemocnice (valetudinaria), v rámci opevněného komplexu na mušovském Hradisku odkryté záchranným výzkumem ústavu. Publikační výstupy se zabývaly mj. některými problematickými etapami vývoje v 1. a 2. století po Kristu. Významný posun byl zaznamenán v poznání období migračních procesů římské éry, stěhování národů a počátků slovanského osídlení. Po identifikaci dosud největšího pohřebiště Langobardů v celém středním Podunají v k. ú. Mušov došlo v roce 2009 k zahájení odkryvu vybraných částí nekropole. Současně probíhala i revize, vyhodnocování a publikace jednotlivých segmentů dosud známého nálezového fondu, zmínit je třeba nové hodnocení nálezů dvou mimořádných komorových hrobů z časně merovejského období na Moravě: centrálního pohřbu v Šakvicích a hrobu II ze známé mohyly na Žuráni u Brna (Tejral, J. 2009: *Langobardische Fürstengräber nördlich der mittleren Donau. In: U. von Freeden, H. Friesinger, E. Wamers (eds.): Glaube, Kult und Herrschaft. Phänomene des Religiösen im 1. Jahrtausend n. Chr. in Mittel- und Nordeuropa. Akten des 59. Internationalen Sachsensymposiums und der Grundprobleme der frühgeschichtlichen Entwicklung im Mitteldonauraum. Bonn, 123–162).*

K problematice raně středověkých státních útvarů ve střední Evropě byly monograficky vůbec poprvé obsáhlé a komplexně analyzovány opevňovací techniky užívané na teritoriu Moravy a českého Slezska v průběhu 8.–12. století (Procházka, R. 2009: *Vývoj opevňovací techniky na Moravě a v českém Slezsku v raném středověku. Spisy Archeologického ústavu AV ČR, Brno, v. v. i., sv. 38. Brno, 383 s.).* Jako výstup široce koncipovaného mezioborového projektu se podařilo rovněž vydat obsáhlé zhodnocení biologických charakteristik populace velkomoravského hradiště v Mikulčicích ve vztahu k sociální struktuře dobové společnosti (Velemínský, P., Poláček, L. (eds.) 2009: *Studien zum Burgwall von Mikulčice 8. Spisy Archeologického ústavu AV ČR, Brno, v. v. i., sv. 27. Brno, 347 s.).* Další práce pak sumarizovaly některé důležité aspekty tohoto období (velkomoravské dvorce, funkce mikulčických kostelů apod., srov. např. Kouřil, P. 2009: *Vom Burgwall zur Curtis bei den oberdonauländischen Slawen. Zur Problematik der Entwicklung, Datierung und Struktur der Herrenhöfe während der großmährischen Periode. In: U. von Freeden, H. Friesinger, E. Wamers (eds.): Glaube, Kult und Herrschaft. Phänomene des Re-*

ligiösen im 1. Jahrtausend n. Chr. in Mittel- und Nordeuropa. Akten des 59. Internationalen Sachsensymposiums und der Grundprobleme der frühgeschichtlichen Entwicklung im Mitteldonauroaum. Bonn, 359–376).

Jako velmi perspektivní se pro všechna uvedená témata jeví interdisciplinární spolupráce, aplikující nejnovější přírodovědné metody studia populační genetiky, migrací a výživy pravěkého a středověkého člověka, ale i chovných a lovených zvířat. Příkladem může být odběr a zpracování osteologického materiálu v rámci výzkumu sezonality a lovecké strategie mladopaleolitických lovců z lokalit Moravy, Polska, Slovenska a Rakouska, kde analýzy stabilních izotopů (Sr, C, N, O) a rozborů přírůstků cementu na kořenech zubů přinesly zásadní indicie k migraci a výživě zvířat a na nich vázaných populací paleolitických lovců, ale i k obecnějšímu poznání dobového přírodního prostředí.

Nezbytnou se nadále jeví koncepční, dlouhodobá součinnost s vysokými školami jak při řešení vybraných problémových okruhů a konkrétních vědeckých projektů, tak při přípravě nových vědeckých pracovníků. Příkladem z první oblasti může být již zmíněná monografie vyhodnocující štipanou kamennou industrii kultury zvoncovitých pohárů na Moravě, výsledek mnohaleté kooperace s Ústavem geologických věd Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity v Brně. Na vysokoškolské vědecké výchově se v roce 2009 podílelo celkem deset pracovníků ústavu. V bakalářských, magisterských i doktorských programech odučili v přednáškách, seminářích i cvičeních na 660 hodin na několika domácích univerzitách (Univerzita Karlova, Masarykova, Palackého, Slezská, Západočeská a Univerzita Hradec Králové). Velmi často byli vědečtí pracovníci ústavu zapojeni rovněž do vedení, oporování a konzultací bakalářských, magisterských a doktorských prací z oboru archeologie i přírodních věd, popř. do vedení archeologické terénní praxe studentů vysokých škol. Zmínit je možné také participaci na sekundárním vzdělávání v rámci středoškolské výuky, kde ústav dlouhodobě spolupracuje s gymnáziem v Brně–Řečkovicih při realizaci středoškolské odborné činnosti, pozornost ale věnuje i dalším vzdělávacím aktivitám (waldorfská škola, přednáškové cykly pro základní školy v některých zájmových regionech apod.).

Mimo základní výzkum se Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i., v souladu s příslušnými ustanoveními zákona č. 20/1987 Sb. v platném znění podílí na výkonu archeologické památkové péče a na expertní činnosti v oboru archeologie. Ústavní oddělení archeologické památkové péče vypracovalo v roce 2009 pro instituce státní správy, samosprávy a další veřejné i soukromé organizace a osoby celkem na 860 písemných odborných expertiz a vyjádření. Jako obvykle převládala agenda ve věci zajištění záchranných archeologických výzkumů na jednotlivých plánovaných stavebních akcích, zmínit lze kupříkladu vyjádření pro stavební řízení ke stavbě „Řadové rodinné domy Na Dolech II, Jihlava“, zasahující významný důlní, úpravní a obytný areál těžby stříbra 13. století, nebo vyjádření ke stavebnímu záměru „Centrum Tišnov, ulice Mlýnská“, projektovanému v areálu významného pravěkého polykulturního sídliště a středověkého jádra města. Pozornost byla věnována také samotné památ-

Obr. 1. Mušov. Pracovní záběr z odkryvu objektu nemocnice antických římských legií. Foto B. Komoróczy.

Fig. 1. Mušov. Photo from the excavation of the Roman legionary hospital (valetudinarium).

kové ochraně archeologických nálezů a lokalit. Na ústavě tak byly pro právní komisi Akademie věd ČR a Ministerstvo kultury ČR zpracovány kompletní podklady pro návrhy na prohlášení dvou archeologických lokalit za kulturní památky: středověkých fortifikací v k. ú. Rumberk (obec Deštná, okr. Blansko) a Rechenburk v k. ú. Libeč (okr. Trutnov).

V rámci aktuálně řešených témat výzkumného záměru uzavřel Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i., v intencích § 22, odst. 2 zákona č. 20/1987 Sb. celkem 38 dohod o provedení záchranných výzkumů na stavbách prováděných na území s archeologickými nálezy. Vynikající výsledky přinesl zejména záchranný archeologický výzkum na stavbě termálních lázní u jihomoravských Pásohlávek (stavební akce „Moravia THERMAL – Etapa 2 a Územní rezerva pro etapu 2“), realizovaný v období 6.4.–1.11. 2009 na ploše 3,2 ha. Unikátním objevem zde byl objekt tzv. valetudinaria, vojenské nemocnice antických římských legií, situovaný v rámci komplexu římských vojenských objektů 2. století po Kristu na mušovském Hradisku, první nález svého druhu na území ČR, velmi vzácný i v celoevropském kontextu (obr. 1). Záchranná akce na stavbě rodinného domu v jihomoravském Pavlově vedla k identifikaci důležitého gravettského sídliště, označeného jako Pavlov II, v rámci sídelního areálu Dolní Věstonice–Pavlov relativně velmi raného. Na výzkumu, probíhající v dubnu a květnu 2009, byla aplikována celá série přírodovědných analýz (C^{14} , pedologie, paleobotanika, stratigrafie etc.), které by měly vést k širšímu poznání dobového přírodního prostředí i účinnějšímu plánování strategie další prospekce. Uvést je třeba také odkryv na stavbě „Silnice I/58 Příbor – obchvat“ (březen–listopad 2009), jenž zachytil 95 žárových hrobových celků ze starší doby železné (7.–6. století před Kristem). I zde budou při vyhodnocení uplatněny specializované analýzy (genetika, paleobotanika, palynologie aj.).

Ve vlastních edičních řadách, případně ve spoluúčasti s dalšími odbornými institucemi vydal Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i., v roce 2009 celkem devět publikací:

Kopacz, J., Přichystal, A., Šebela, L. 2009: *Lithic chip-ped industry of the Bell Beaker culture in Moravia and its East-Central European context*. Polska Akademia Umiejętności, Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i., Kraków–Brno, 365 s. ISBN 978-83-60183-99-1.

Měřínský, Z., Kouřil, P. (eds.) 2009: *Archaeologia historica*, sv. 34/09. Brno–Nitra, 879 s. ISSN 0231-5823, ISBN 978-80-7275-079-5 (spoluvydavatelé Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, Archeologický ústav Slovenskej akademie vied Nitra, Ústav archeologie a muzeologie Filozofické fakulty Masarykovy univerzity).

Poláček, L. 2008: *The Archaeology of Mikulčice. Mikulčice Guide*. Volume 1. Brno, 46 + VIII s. ISBN 978-80-86023-78-6.

Poláček, L. 2008: *Die Ausgrabungen in Mikulčice. Führer durch die Ausgrabung von Mikulčice*. Band 1. Brno, 46 + VIII s. ISBN 978-80-86023-80-9.

Poláček, L. 2008: *Tereno prouvane v Mikulčice. Mikulčice – prevoditel*. Část 1. Brno, 46 + VIII s. ISBN 978-80-86023-82-3.

Procházka, R. 2009: *Vývoj opevňovací techniky na Moravě a v českém Slezsku v raném středověku*. Spisy Archeologického ústavu AV ČR, Brno, v. v. i., sv. 38. Brno, 383 s. ISBN 978-80-86023-98-4.

Šída, P. (ed.), Nýltová Fišáková, M., Pokorný, P., Přichystal, A., Sklenář, K., Ulrychová, E., Verpoorte, A. 2009: *The Gravettian of Bohemia*. The Dolní Věstonice Studies, Vol. 17. Brno, 264 s. ISBN 978-80-86023-86-1.

Škrdl, P. (ed.) 2009: *Přehled výzkumů 50*. Brno, 469 s. ISSN 1211-7250.

Velemínský, P., Poláček, L. (eds.) 2009: *Studien zum Burgwall von Mikulčice 8*. Spisy Archeologického ústavu AV ČR, Brno, v. v. i., sv. 27. Brno, 347 s. ISBN 978-80-86023-74-8.

Důležitou součástí vědeckého programu Archeologického ústavu AV ČR, Brno, v. v. i., zůstávají nadále mezinárodní konference, sympozia, kolokvia a zasedání. V roce 2009 ústav pořádal, popřípadě spoluorganizoval dvě akce:

Mezinárodní konference „*Frühmittelalterliche Kirchen als archäologische und historische Quelle*“, Mikulčice, Hodonín, 3.–5.6. 2009. Akce v rámci řady kolokvií „*Internationale Tagungen in Mikulčice*“. Spolupořadatelem Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i. (50 účastníků, z toho 22 zahraničních ze Slovenska, Rakouska a Německa).

„22. *Internationales Symposium: Grundprobleme der frühgeschichtlichen Entwicklung im mittleren Donauraum, Akkulturationsphänomene beiderseits der Alpen in Antike und Frühmittelalter*“, Lendorf (Rakousko), 30.11.–4.12. 2009. Pořadatelé Österreichische Akademie der Wissenschaften, Prähistorische Kommission; Institut für Ur- und Frühgeschichte der Universität Wien; Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.; Archeologický ústav SAV, Nitra; Archäologisches Institut der Universität zu Köln, Abt. Archäologie der Provinzen (36 účastníků,

z toho 28 zahraničních z Rakouska, Německa, Polska, Maďarska, Slovenska, Francie a Rumunska).

Velmi potřebná prezentace nejvýznamnějších výsledků práce ústavu nejširší veřejnosti, ať již realizovaná prostřednictvím expozičních projektů, vlastních propagačních aktivit nebo s pomocí sdělovacích prostředků, byla v roce 2009 koncentrována na některé tematické okruhy. Celou řadu akcí uspořádali pracovníci ústavu (L. Poláček, M. Hladík, M. Mazuch, B. Kavánová) především při příležitosti výročí 55 let od zahájení archeologického výzkumu velkomoravského hradiště v Mikulčicích. Jednalo se zejména o přípravu a veřejné představení publikačních a obrazových materiálů k archeologickému výzkumu v Mikulčicích (tři cizojazyčné verze publikace „Terenní výzkum v Mikulčicích“, leták a plakát „55 let archeologického výzkumu v Mikulčicích“, pohlednice). Na Festivalu vědy v Brněnském kulturním centru (Brno, 19.9. 2009) pak byla proslovena přednáška na dané téma, na výstavě „Z trezorových nálezů Archeologického ústavu AV ČR Brno, v. v. i.“. Zájemci se mohli seznámit s vybranými artefakty z ústavních výzkumů a fotografiemi mikulčických šperků (cca 800 návštěvníků). Výstava fotografií mikulčických šperků pak v Brněnském kulturním centru pokračovala ve dnech 1.–15.11. 2009. Široký kladný ohlas měly rovněž *Dny otevřených dveří na výzkumné základně ústavu v Mikulčicích* (3.–4.10. 2009), doprovázené výstavkami, programy pro děti, prohlídkami areálu hradiště a občerstvením (okolo 400 návštěvníků). Celý cyklus konečně uzavřela přednáška „55 let archeologického výzkumu v Mikulčicích“ a setkání pamětníků výzkumu v kulturním domě v Mikulčicích dne 26.11. 2009.

Z dalších významných prezentací dlužno uvést výstavu „*Nejstarší umění střední Evropy*“, zpřístupňující unikátní originály umění starší doby kamenné ve střední Evropě, pořádanou při příležitosti Předsednictví České republiky v Evropské unii v roce 2009. Na výstavě, která proběhla v pavilonu Anthropos Moravského zemského muzea v Brně ve dnech 8.4.–30.6. 2009, se přitom autor-sky podílel J. Svoboda. Novým objevům památek vojenských oddílů antické římské říše z ústavních výzkumů na jižní Moravě byla pak věnována výstava „*Mušov – brána jižní Moravy do římské říše*“, instalovaná B. Komoróczyem jako autorem v budově Krajského úřadu Jiho-moravského kraje v Brně (7.12. 2009–15.1. 2010). Zmínit je ale možné také *sérii mediálních prezentací výsledků nových výzkumů ústavu na klasických lokalitách lovců mamutů na jižní Moravě*: vystoupení v seriálu „The Human Journey“ (BBC – v roce 2009 byl seriál uveden, vydán jako CD a knižně), představení výzkumu na sídlišti Pavlov VI (Discovery News, PM – Welt des Wissens a odtud další zahraniční média), vystoupení v pořadech ČT „Regiony“ (Milovice 2009) a „Na cestě“ (Pálava) nebo publikování poznatků z výzkumu v Milovicích a z ekologicko-etnologické expedice na Sibiř v časopisu National Geographic – Česko (říjen 2009, 32–39; 2 fotogalerie z výzkumů ústavu).

Také v roce 2009 pokračovala příprava středně velkého projektu excelentního vědeckého a výzkumného centra, spojujícího špičkový archeologický výzkum s aplikacemi nejperspektivnějších oborů přírodních věd (archeogenetika, molekulární archeologie aj.), navrhovaného

k podpoře ze strukturálních fondů EU v letech 2008–2013 (Operační program „Výzkum a vývoj pro inovace v rámci prioritní osy 1 – Rozvoj kapacit výzkumu a vývoje“). Po určitých modifikacích do soutěže podaný projekt však nebyl přijat, opětovně účasti v dalším soutěžním kole zabránilo odstoupení jednoho ze dvou stěžejních partnerů – Lékařské fakulty Masarykovy univerzity. Nadále tak přetrvávají stávající provozní problémy, zejména co se týče zcela nedostatečných prostorových kapacit. Rovněž obnovu detašovaného pracoviště v Mikulčicích po požáru v roce 2007 stále komplikují průtahy a nejasněná koncepce využití a prezentace celého areálu národní kulturní památky slovanského hradiště v Mikulčicích. Negativně zde působila i okolnost, že nominace slovanského hradiště Mikulčice/Kopčany na zápis do seznamu světového kulturního dědictví UNESCO byla Ministerstvem kultury ČR prozatím stažena, opětovně podání je plánováno v perspektivě dalších dvou let. Nicméně díky prostředkům uvolněným z rozpočtu Akademie věd ČR byly zakoupeny pozemky v lokalitě vhodné pro budoucí výstavbu nové výzkumné základny ústavu v Mikulčicích. V roce 2009 bylo v souladu se Stanovami Akademie věd ČR a dalšími ústavními normativy atestováno celkem 5 pracovníků ústavu. Pokračovala také reorganizace některých útvarů (archiv) i obměna věkové struktury zaměstnanců ústavu: jako náhrada za odcházející do důchodu byli nově přijati 2 perspektivní mladí pracovníci s vysokoškolským a 3 se středoškolským vzděláním.

Jiří Doležal

VÝROČÍ 100 LET OD NAROZENÍ PROFESORA JOSEFA POULÍKA (1910–1998)

Dne 8. srpna 2010 by se dožil sta let prof. Josef Poulík, významná osobnost české a moravské archeologie, dlouholetý ředitel brněnského Archeologického ústavu ČSAV, přeměněného v roce 1992 v dnešní Archeologický ústav AV ČR, Brno. Dovolujeme si připomenout toto významné výročí i na stránkách Přehledu výzkumů. Abychom neopakovali to, co bylo na jiných místech již mnohokrát napsáno (nejpodrobněji v publikaci Prof. PhDr. Josef Poulík, DrSc., rodák jiříkovický, 6.8.1910–28.2. 1998, Jiříkovice 1999), připomínáme zde jen stručně přínos Josefa Poulíka pro archeologii a doplňujeme jej několika poznámkami z pohledu jeho pokračovatelů v Mikulčicích.

Prof. PhDr. Josef Poulík, DrSc., akademik Československé akademie věd, disponoval širokým rozhledem v oblasti nejen slovanské, ale i pravěké archeologie. Vynikal pozoruhodnou intuicí a citem, díky nimž dokázal rozpoznat skutečný význam archeologických památek. Vyznačoval se velkorysostí, která mu dovolila vyniknout v době svázané politickými a společenskými poměry komunistického režimu. Byl zakladatelem brněnského archeologického ústavu, v jehož čele stál v podstatě celých 45 let. Stál u zrodu moravské slovanské archeologie. Sám zkoumal řadu klíčových archeologických lokalit, např. Žuráň, Staré Zámky u Líšně, Přítluky, Dolní Věstonice, St. Město–„Špitálky“ aj. V roce 1954 objevil pro vědu

i veřejnost velkomoravské Mikulčice. Výzkumy v Mikulčicích rozběhl a dále podporoval do té míry, že se zařadily k největším akcím podobného charakteru v Evropě. Mikulčice a moravskou archeologii proslavil daleko za hranicemi své vlasti. K tomu přispěla významnou měrou série velkolepých výstav o Velké Moravě, u jejichž zrodu a organizace prof. Poulík stál. Zahraniční věhlas Josefa Poulíka se projevil mimo jiné jeho členstvím v mnoha vrcholných mezinárodních organizacích, výborech a komisích. Josef Poulík byl autorem řady monografií o pravěké a zejména slovanské archeologii. Nelze opomenout jeho popularizační aktivity; široké veřejnosti věnoval řadu ze svých přednášek, publikací a proslovů.

Josef Poulík byl výjimečnou osobností, která by vynikla patrně v každé době. Jeho osobnost vyrostla navíc jako součást doby exponované na významné archeologické události. Bylo to zformování vlastního oboru archeologie na profesionální bázi, založení specializovaných archeologických vědecko-výzkumných pracovišť, poválečný vývoj společnosti s hledáním kořenů české národnosti a státnosti, „zlatá“ doba objevů na slovanských hradištích a pohřebištích, základy ochrany a záchraný archeologického dědictví při velkých stavbách. U všech těchto událostí stál profesor Josef Poulík jako hlavní organizátor nebo významný aktér. Je těžké říci, do jaké míry on určoval běh těchto událostí a do jaké míry byl součástí vývoje oboru a společnosti. V každém případě byl člověkem, který se objevil „ve správnou dobu na správném místě“.

Je bohužel v povaze archeologie, že se účastní politických a národnostních vzplanutí a že je vládnoucími politiky nebo režimy často využívána k budování vlastní image. Proto poznámky k politické angažovanosti prof. Poulíka by měly být posuzovány v širších souvislostech a s dostatečnou znalostí dobových poměrů.

Zpracovávat výzkumy na hradišti v Mikulčicích znamená denně se pozastavovat nad dílem Josefa Poulíka a jeho spolupracovníků. Oprašovat ty úžasné objevy, které proslavily Mikulčice ve světě (a které svým způsobem zachránily Mikulčice před rozoráním). Znamená to však současně také odkrývat „nedostatky“, které souvisejí s úrovní výzkumu ve své době, s konkrétními chybami pracovníků nebo s organizačními nedostatky výzkumu. Chybovat je však lidské a naším cílem není vyhledávat chyby, ale hledat pokud možno pravdu. Odlišovat fakta od domněnek, správné úsudky od těch chybných, pravdu od mystifikace. To děláme a musíme dělat v zájmu naší vědecké práce. Právo soudit nám však nepřísluší. Nakonec je až pozoruhodné, kolik ze základních tezí prof. Poulíka dotýkajících se Mikulčic nebo slovanského osídlení Moravy zůstává i po 50 letech stále v platnosti.

Musíme si přiznat, že v době současného překotného dění v Mikulčicích nám chybí lidé formátu Josefa Poulíka, kteří by dokázali silou své osobnosti prosadit obecně potřebné kroky. Jsme bohužel svědky toho, že „zákonné“ garance archeologické památkové péče selhávají pod tlakem různých parciálních a krátkodobých zájmů. Zdlouhavá jednání a hledání kompromisu ztrácejí smysl, když výsledkem je sice mírnější, ale stále evidentní poškození kulturní a vypovídací hodnoty archeologických pramenů, v případě Mikulčic pramenů prvořadého významu.

Obr. 2. Josef Poulík s Jaroslavem Böhmem a Josefem Cibulkou při odborné komisi na výzkumu II. kostela v Mikulčicích v roce 1955.

Obr. 3. Josef Poulík při výkladu na výzkumu III. kostela – baziliky v Mikulčicích v roce 1957.

Obr. 4. Josef Poulík s redaktorem Českého rozhlasu na výzkumu III. kostela – baziliky v Mikulčicích v roce 1957.

Obr. 5. Josef Poulík při výkladu na hradišti v Mikulčicích.

Obr. 6. Josef Poulík s účastníky archeologického sympózia při exkurzi v Mikulčicích v roce 1960. Napravo od J. Poulíka Jaroslav Kudrnáč, Herbert Jankuhn, Herbert Mirscha-Märheim, Witold Hensel, Boris Aleksandrovič Rybakov.

Obr. 7. Josef Poulík se svým asistentem Zdeňkem Klanicou při vyzvedávání monoxylů na výzkumu zaniklého řečiště v Mikulčicích v roce 1967.

Možná je to i dobou, společností a politickým systémem, které se od dob Josefa Poulíka výrazně změnily. Pravdou ale je, že za Poulíkova působení by mnohé z toho, co se dnes děje v Mikulčicích ve jménu jejich modernizace (a co je ve své podstatě poškozuje), nebylo možné.

Ať věc zkoumáme z kteréhokoliv úhlu pohledu, shledáváme, že Josef Poulík je součástí „genia loci“ mikulčického hradiště. Navíc je svým způsobem zosobněním své doby, doby nebývalého rozvoje oboru archeologie a doby velkolepých objevů na slovanských nalezištích. Na druhé straně je součástí doby, kdy byla archeologie více než kdy jindy ve službách vládnoucího režimu.

Lumír Poláček

VÝSLEDKY LETECKÉHO SNÍMKOVÁNÍ ÚAPP BRNO ZA ROK 2009

Dlouhodobým záměrem Ústavu archeologické památkové péče Brno, v. v. i., je řešení úkolů zabývajících se evidencí a dokumentací archeologických památek. Mezi ně patří i letecké snímkování terénu, které je nedílnou součástí činnosti ústavu již od jeho založení. V roce 2009 proběhlo celkem 7 prospekčních letů směřovaných většinou do oblastí na jih a východ od Brna. Kromě fotodokumentace některých hradišek, středů měst (např. Mikulov, Uhřské Hradiště, Vyškov) a probíhajících výzkumů (Blažovice, Pasohlávky, Rajhradice, Rousínov, Šlapanice) se podařilo zachytit cca 40 poloh s porostovými příznaky, které ukazují na přítomnost archeologických lokalit. Opětovně tak byly nasnímkovány zajímavé archeologické situace u Drnholce, půlkruhový příkop u Mušova, římské tábory na katastrech obcí Ivaň, Pohořelice a Přibice či již známé lokality jako Rajhradice, Šanov, Žerotice nebo Brněnské Ivanovice. Zajímavé situace se objevily na polích rozprostírajících se východně od silnice 1/52 vedoucí na Mikulov na katastrech Nové Vsi a Pasohlávek. Díky příznivým vegetačním podmínkám zde byly jednotlivé archeologické lokality vidět „jako na dlani“. Dříve jen částečně pozorované pohřebiště u Nové Vsi bylo vyfotografováno v celém rozsahu, také objekt s kůlovou konstrukcí a obvodovým žlabem byl zachycen v jasnějších konturách. Kromě několika sídlištních objektů a jednoho menšího pohřebiště byl zachycen také ohrazený objekt s vnitřní kruhovou kůlovou konstrukcí a několika kruhovými příkopy ohrazených hrobů. Na katastru obce Pasohlávky zase překvapil objev většího a menšího pohřebiště a dvou sídlišť. Hroby ohrazené kruhovými žlabem byly zpozorovány např. na katastrech Pohořelice, Nové Vsi či Horních Věstonic. Další polohy s objekty spíše sídlištního rázu byly zjištěny např. na katastrech obcí Nosislavi, Hrušovany nad Jevišovkou, Drnholce, Mušova, Pasohlávek, Přísnotic, Borkovan, Nové Vsi a Brodu nad Dyjí. Všechny lokality byly lokalizovány souřadnicemi GPS (WGS-84).

Borkovany (okr. Břeclav)

V okolí bodu GPS 49°1'45"N, 16°50'20"E, sídliště?, nedatováno.

Na poli ležícím cca 2 km východně od středu obce bylo v porostu zachyceno několik desítek špatně zřetelných objektů různých tvarů a velikostí.

Brod nad Dyjí (okr. Břeclav)

V prostoru bodů GPS 48°51'52"N, 16°30'56"E GPS 48°51'56"N, 16°30'58"E a GPS 48°51'59"N, 16°30'58"E, sídliště, nedatováno.

Na poli ležícím cca 1,8 km jihozápadně od obce byly zjištěny celkem tři blízko sebe ležící polohy vykazující objekty sídlištního charakteru, včetně obdélných půdorysů zahloubených chat o delších stranách 4–5 metrů.

Drnholce (okr. Břeclav)

V okolí bodu GPS 48°53'14"N, 16°30'13"E, ?, nedatováno.

Na poli ležícím po pravé straně silnice vedoucí z Drnholce na Pasohlávky, cca 3,5 km severně od středu obce, bylo zjištěno velké množství objektů různých tvarů a velikostí.

V prostoru bodu GPS 48°52'54"N, 16°29'46"E, ?, nedatováno.

Zřetelný objekt kruhového půdorysu o průměru cca 1,5 m ležící 2,8 km severně od středu obce byl spatřen poblíž příznaku liniového recentního výkopu mezi silnicí na Pasohlávky a odbočující polní cestou.

Horní Věstonice (okr. Břeclav)

V okolí bodu GPS 48°53'4"N, 16°37'19"E, pohřebiště, nedatováno.

Na poli ležícím cca 1 km severně od středu obce se objevily o dva objekty kruhového půdorysu o průměrech cca 6 a 15 m. Uprostřed každého kruhu se rýsoval objekt nezřetelného půdorysu o průměru cca 1 a 2 m. Poblíž byly zjištěny také dvě cca 2–3 m od sebe vzdálené souběžné řady po čtyřech kůlech. V poli bylo zjištěno ještě více nepřehledných kruhových příznaků o průměrech cca 15–20 m.

Hrušovany nad Jevišovkou (okr. Znojmo)

V okolí bodu GPS 48°49'25"N, 16°24'33"E, sídliště, doba laténská?

Na poli u pravého břehu Jevišovky cca 400 m od jihovýchodního okraje obce byla zpozorována skupina čtyř objektů obdélného půdorysu (obr. 2:d), další čtyři byly rozptýlené volně v poli. Všechny objekty byly obdélníkovitého půdorysu o stranách cca 2×4 m. V okolí bylo rozptýleno ještě několik dalších menších příznaků. Přes pole vede také obloukový příznak o šířce cca 2 m, interpretovaný jako zaniklá polní cesta (obr. 2:c). Objekty obdélníkovitého půdorysu je možné interpretovat jako zahloubené chaty.

V okolí bodu 48°49'15"N, 16°25'4"E, sídliště, doba laténská.

Na menším pahorku vzdáleném cca 45 m od toku Jevišovky a cca 1,1 km od jihovýchodního okraje obce bylo zpozorováno celkem cca 15 obdélníkových příznaků o stranách 4–5×2–3 m orientovaných víceméně ve směru východ–západ (obr. 2:e). Jedná se patrně o zahloubené chaty. Poloha leží nedaleko laténského sídliště zjištěného povrchovým sběrem Z. Měřinského (Měřinský 1972).

Ledce (okr. Brno-venkov)

V okolí bodu GPS 49°1'59"N, 16°33'31"E, recentní?

Na poli ležícím cca 2 km jižně od obce byly zaznamenány drobné porostové příznaky uspořádané po cca 5 met-

rech za sebou ve třech řadách po dvaceti a více příznamech. Je možné, že se jedná o příznaky recentního původu.

Nosislav (okr. Brno–venkov)

V okolí bodu GPS 49°0'25"N, 16°40'27"E, 49°0'31"N, 16°40'53"E, sídliště?, nedatováno.

Na poli ležícím východně od obce byly zjištěny dvě polohy s porostovými příznaky. První čítala více než 50 objektů kruhového půdorysu s průměrem do dvou metrů (obr. 2:f), v druhé poloze se nacházelo cca 15 objektů také kruhového půdorysu.

Pasohlávky (okr. Břeclav)

V okolí bodů GPS 48°55'18"N, 16°33'12"E, 48°55'15"N, 16°33'20"E, pohřebiště, nedatováno (obr. 2:g a 2:h).

Na poli rozprostírajícím se na severovýchodní straně podél silnice I/52 ve směru na Mikulov (před křižovatkou na Ivan a Pasohlávky) byly zjištěny porostové příznaky dvou pohřebišť.

Pohřebiště ležící severněji čítalo cca 25 hrobů obdélného půdorysu, orientovaných ve směru východ–západ s výjimkou jediného hrobu s orientací sever–jih (obr. 2:h).

Na pohřebišti rozprostírajícím se blíže výše zmíněné křižovatky bylo rozpoznáno min. 100 hrobů oválného, někdy i obdélného půdorysu, mezi nimiž se místy vyskytovaly větší objekty kruhových a oválných tvarů. Hroby byly v převážné většině orientovány ve směru východ–západ (obr. 3:g). Vzhledem k různým tvarům hrobových jam (oválné a obdélné) je možné, že se v tomto případě jedná o polykulturní pohřebiště.

V prostoru bodu GPS 48°55'33"N, 16°33'15"E, sídliště?, nedatováno.

Na poli ležícím cca 2,5 km severovýchodně od středu obce u rybníka Vrkoče byla v porostu zpozorována kumulace objektů kruhového půdorysu o průměru cca 2 m. V blízkém okolí byly zaznamenány další podobné objekty.

V prostoru bodu GPS 48°54'20"N, 16°32'16"E, sídliště?, nedatováno.

Na poli u severního okraje obce jsme zpozorovali větší množství objektů různých tvarů a velikostí.

Pasohlávky–Mušov (okr. Břeclav)

V okolí bodu GPS 48°54'46"N, 16°34'15"E, sídliště, mladší doba hradištní.

Cca 2,3 km severovýchodním směrem od obce Pasohlávky bylo v poli u lesa zpozorováno uskupení většího počtu objektů – cca 10 kvadratických objektů o straně cca 4×4 m, jeden větší a okolo několik desítek menších objektů (obr. 3:b). Povrchové sběry datují polohu do slovanického období (Unger 1984, 138).

Pohořelice (okr. Břeclav)

V okolí bodu GPS 48°57'19"N, 16°32'13"E, pohřebiště, nedatováno.

Na poli ležícím cca 3 km od obce vystoupila velká skupina menších objektů (do 1 m), mezi kterými bylo zachyceno také sedm kruhových žlábků o průměrech 4–6 metrů s hrobem uprostřed.

Pohořelice–Nová Ves (okr. Břeclav)

V okolí bodu GPS 48°55'54"N, 16°32'28"E, pohřebiště, nedatováno.

Na poli ležícím cca 1,2 km jihovýchodně od místní části Nová Ves byla zachycena velká skupina objektů

(hrobů) tvořících rozsáhlé pohřebiště, které zaznamenal již M. Bálek. Tehdy se však díky nepříznivým vegetačním podmínkám nepodařilo podchytit pohřebiště celé (rozdílné typy porostu na dvou polích). Nyní vegetační podmínky umožnily dokumentovat rozsah celé nekropole, a to cca 220 hrobů převážně oválného půdorysu orientovaných většinou ve směru východ–západ (obr. 3:c). Poblíž pohřebiště byly zjištěny také kruhové příznaky o průměru až 10 m.

V okolí bodu GPS 48°55'49"N, 16°32'32"E, stavba, nedatováno.

Cca 300 m jihovýchodním směrem od výše zmíněného pohřebiště byl v porostu zachycen půdorys stavby, která byla již dříve zpozorována M. Bálkem. Nyní bylo možné rozpoznat, že se jedná o stavbu cca 10 m širokou a cca 30 m dlouhou, obehnanou ze tří stran základovým žlabem ve tvaru vysokého „U“. V prostředku stavby se nacházejí dvě uskupení po devíti kulech uspořádaných do čtverce. V blízkosti kratších stran bylo pozorováno po jednom a dvou kulech (obr. 3:d).

Cca 40 m východně od tohoto příznaku jsme poslíhli několik kruhových objektů o průměru 6 m (obr. 3:e). Další několik desítek již hůře patrných příznaků bylo zpozorováno v okolí.

V prostoru bodu GPS 48°55'55"N, 16°32'19"E, ohrazený areál, nedatováno.

Na poli cca 1 km jihovýchodním směrem od středu části obce u polní cesty vedoucí podélně se silnicí Pohořelice–Mikulov byla odhalena soustava cca 20 kúlů uspořádaných v kruhu o průměru 16–18 m. Příznaky byly obklopeny otevřeným nepravidelným příkopem oválného půdorysu o průměru cca 25 m. Ve vzdálenosti cca 50 m severozápadním směrem se nacházela skupinka příznaků osmi hrobů obdélného půdorysu orientovaných ve směru východ–západ (obr. 3 b). O kus dál na poli byly zpozorovány také příznaky dvou kvadratických objektů o rozměrech 4×4 m, dost od sebe vzdálených.

V okolí bodu GPS 48°56'28"N, 16°32'40"E, sídliště, LnK?

Na poli ležícím cca 1 km východně od středu obce byly v porostu zpozorovány příznaky kulových jamek tvořících půdorysy halových domů o šířce cca 6–10 m a délce několika desítek metrů (obr. 3:f).

Přísnovice (okr. Brno–venkov)

V okolí bodu GPS 49°0'18"N, 16°37'5"E, sídliště, nedatováno.

V poli u severovýchodního okraje obce zpozorováno velké množství větších i menších objektů nepravidelných půdorysů.

Rebešovice (okr. Brno–venkov)

V okolí bodu GPS 49°6'31"N, 16°38'5"E, sídliště?, nedatováno.

Na poli ležícím cca 200 m severozápadně od obce u pravého břehu Ivanovického potoka vystupovala skupina 22 objektů převážně kruhového půdorysu. Průměr objektů byl cca 2 m (obr. 3:g).

V okolí bodu GPS 49°6'38"N, 16°38'29"E, sídliště, nedatováno.

Asi 100 m od severního okraje obce na levém břehu Ivanovického potoka bylo v poli zaznamenáno 5 ob-

jektů nezřetelného, pravděpodobně kvadratického půdorysu o straně cca 3 metry.

Rousínov–Rousínovec (okr. Vyškov)

V prostoru bodu GPS 49°11'10"N, 16°53'2"E, sídliště, nedatováno.

Na mírném pahorku vzdáleném cca 1,8 km jižně od středu obce bylo zpozorováno velké množství sídlištních objektů různých tvarů a velikostí (obr. 3:h).

Žerotice (okr. Znojmo)

V okolí bodu GPS 48°55'16"N, 16°10'30"E, sídliště, doba laténská?

Severně Jevišovky, cca 300 m od jihovýchodního okraje obce bylo v porostu zaznamenáno cca 20 po poli roztroušených objektů převážně o průměru 3–4 m a kvadratického půdorysu. Dalších cca deset méně zřetelných objektů se rýsovalo blíže směrem k toku Jevišovky, kde sedm z nich tvořilo souvislou linii. Výzkumy, které zde v minulosti prováděl J. Kovárník, ukázaly mimo jiné na osídlení v době laténské (Kovárník 1985, 102).

V průběhu letecké prospekce jsou zjišťovány nejenom doklady nepochybných archeologických objektů, nýbrž i příznaky, které jsou obtížné či dokonce chybně interpretovány. Ve své většině jsou novověkého původu (zaniklé písečnické krátery po bombách, vojenské zákopové linie, zaniklé cesty), avšak teprve porovnáním s historickými doklady, především starými mapami, je možno tuto skutečnost prokázat. Příkladem lze uvést lokalitu u Hrušovan nad Jevišovkou, kde byla opětovně snímkována sídlištní poloha s několika objekty a obloukovitým liniovým příznakem, který byl dříve interpretován jako opevnění (Kovárník 1999, 414, obr. 5). Nové snímky společně s použitím starších map (Měřínský 1972, 145, obr. 1) však ukazují, že se nepochybně jedná o obloukovitý průběh novověké zaniklé polní cesty.

Literatura

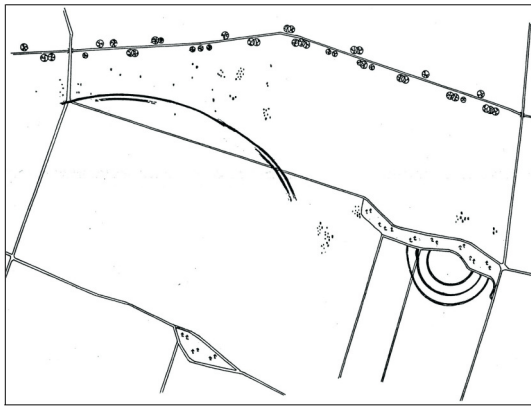
Kovárník, J. 1985: Výsledky terénního archeologického průzkumu na Znojemsku (okr. Znojmo), *Přehled výzkumů* 1983, 100–102.

Kovárník, J. 1999: 15 let letecké archeologie na Moravě (a v bývalém Československu) 1983–1998, *Přehled výzkumů* 40 (1997–1998), 406–419.

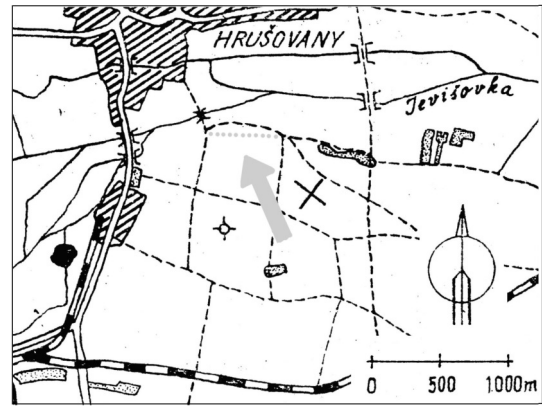
Měřínský, Z. 1972: Archeologické nálezy z okolí Hrušovan nad Jevišovkou (okr. Znojmo), *Sborník prací Filozofické fakulty Brněnské univerzity* XXI, E 17, 144–146.

Unger, J. 1984: Sídliště z mladší a pozdní doby hradištní v katastru Pasohlávek (okres Břeclav), *Jižní Morava* 20, 133–140.

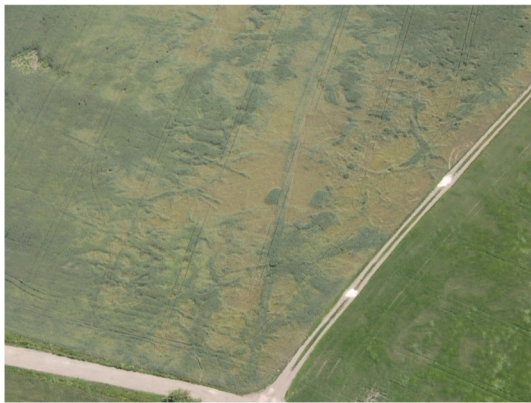
Ivan Čížmář

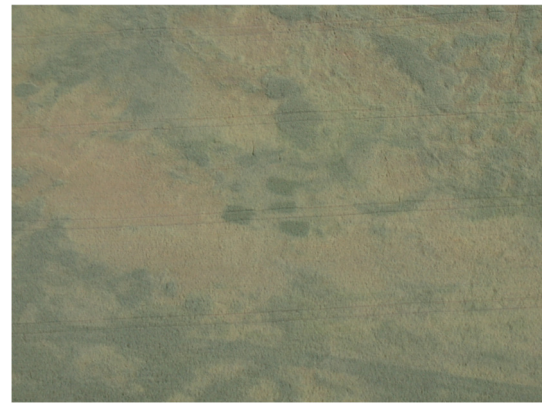
a

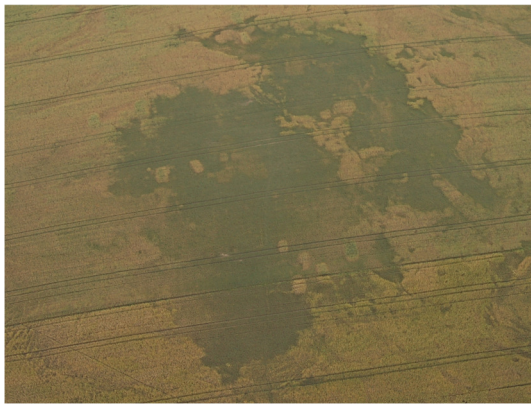
b

c

d

e

f

g

h

Obr. 8. a–c – Hrušovany nad Jevišovkou (a – průběh opevnění podle J. Kovárníka, b – výřez z mapy podle Z. Měřinského zachycující původní cestu, nová vyznačena šípkou, c – letecký snímek situace), d–e – Hrušovany nad Jevišovkou, f – Nosislav, g–h – Pasohlávky.

a

b

c

d

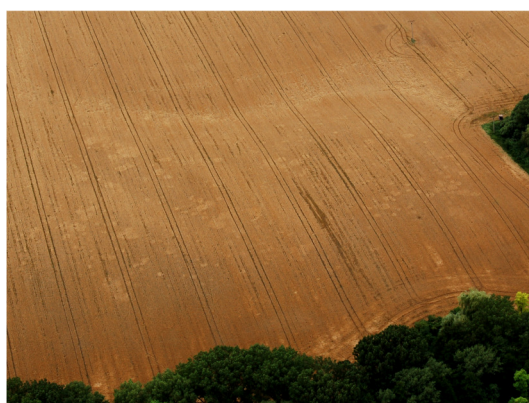
e

f

g

h

Obr. 9. a – Pasohlávky–Mušov, b–f – Pohořelice–Nová Ves, g – Rebešovice, h – Rousínov.